

Μέρος 2: Γενικές πληροφορίες

1. Συχνές ερωτήσεις σχετικά με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Περί τίνος πρόκειται;

Η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι ένα διεθνές νομικό κείμενο για τα ανθρώπινα δικαιώματα που ρυθμίζει τα δικαιώματα των παιδιών. Υιοθετήθηκε το 1989 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Η Σύμβαση αποτελείται από 41 άρθρα σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών, ένα άρθρο σχετικά με την ευαισθητοποίηση του κοινού και την εκπαίδευση, και δώδεκα άρθρα σχετικά με το πώς η Σύμβαση παρακολουθείται, επικυρώνεται και τίθεται σε ισχύ. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού υιοθετήθηκε ομόφωνα από περισσότερες χώρες από οποιοδήποτε άλλο διεθνές νομικό κείμενο για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μέχρι τον Δεκέμβριο του 2008, 193 χώρες είχαν υπογράψει και επικυρώσει τη Σύμβαση.

Πώς ορίζεται το παιδί, σύμφωνα με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού;

Με τον όρο "παιδί", ο ΟΗΕ εννοεί όλους τους νέους ηλικίας κάτω των 18 ετών, εκτός εάν η ηλικία της ενηλικίωσης (δηλαδή η ηλικία στην οποία ένα άτομο είναι νομικά αναγνωρισμένο ως ενήλικας) επιτυγχάνεται νωρίτερα. Αυτό σημειώνεται στο πρώτο Άρθρο της Σύμβασης.

Πώς λειτουργεί η Σύμβαση;

Η Σύμβαση δεν αποτελεί εθνική νομοθεσία. Ωστόσο, οι αρχές της Σύμβασης πρέπει να αντικατοπτρίζονται στην εθνική νομοθεσία, στην πολιτική δράση και τα προγράμματα των διαφόρων κρατών. Οι κυβερνήσεις πρέπει, επίσης, να υποβάλλουν τακτικές εκθέσεις στα Ηνωμένα Έθνη σχετικά με την πρόοδο στην εφαρμογή της Σύμβασης. Αυτό το σύστημα υποβολής εκθέσεων θέτει υπό πίεση στις κυβερνήσεις προκειμένου να σέβονται πραγματικά τα δικαιώματα του παιδιού.

Έχει πραγματικά επίπτωση στη ζωή μας η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού;

Με την επικύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, οι κυβερνήσεις υποχρεώνονται να σεβαστούν τα δικαιώματα των ατόμων κάτω των 18 ετών, προκειμένου να μπορέσουν να συμμετέχουν στις αποφάσεις που τους αφορούν, να διασφαλίσουν την επιβίωσή τους και να τους προστατεύουν από οποιοδήποτε βλάβη. Το Άρθρο 4 ορίζει ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να υποστηρίξουν τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά μας δικαιώματα «στο μέγιστο βαθμό των διαθέσιμων πόρων τους». Μόνο εάν και όταν γνωρίζουμε και κατανοούμε τι είναι γραμμένο στη Σύμβαση, μπορούμε να εργαστούμε για να διασφαλίσουμε ότι τα δικαιώματα αυτά καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται τα παιδιά.

2. Τα δικαιώματα του παιδιού – μέρος της διαδικασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού αποτελεί ιστορικά το εργαλείο για τα ανθρώπινα δικαιώματα που χαίρει της μεγαλύτερης αποδοχής παγκοσμίως. Έχει επικυρωθεί από όλες τις χώρες του κόσμου εκτός από δύο –και, ως εκ τούτου, τοποθετεί μοναδικά τα παιδιά και τα δικαιώματά τους στο επίκεντρο της προσπάθειας για την καθολική εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Με την επικύρωση αυτού του εργαλείου, οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν δεσμευτεί να προστατεύουν και να διασφαλίζουν τα

δικαιώματα του παιδιού. Ταυτόχρονα, είναι υπόλογες για τις ευθύνες τους ενώπιον της Διεθνούς Κοινότητας.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού βασίζεται πάνω σε ποικίλα νομικά συστήματα και πολιτισμικές παραδόσεις. Είναι ένα καθολικά αποδεκτό σύνολο μη-διαπραγματεύσιμων προτύπων και υποχρεώσεων. Καθορίζει – χωρίς διακρίσεις - τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα που έχουν τα παιδιά σε όλο τον κόσμο:

- Το δικαίωμα στην επιβίωση
- Το δικαίωμα στην πλήρη ανάπτυξη του δυναμικού του
- Το δικαίωμα της προστασίας από επιβλαβείς ουσίες, κακοποίηση και εκμετάλλευση
- Το δικαίωμα της πλήρους συμμετοχής στην οικογενειακή, πολιτισμική και κοινωνική ζωή

Κάθε δικαίωμα που είναι διατυπωμένο στη Σύμβαση είναι συνυφασμένο με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την αρμονική ανάπτυξη του κάθε παιδιού. Η Σύμβαση προστατεύει τα δικαιώματα του παιδιού καθορίζοντας πρότυπα στον τομέα της υγείας, της εκπαίδευσης, και των νομικών, δημόσιων και κοινωνικών υπηρεσιών. Τα πρότυπα αποτελούν δείκτες για την αξιολόγηση της προόδου. Τα κράτη που είναι συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης υποχρεούνται να προβούν σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες και να αναπτύξουν πολιτικές υπό το πρίσμα του ύψιστου συμφέροντος του παιδιού.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι το πρώτο παγκόσμια νομικά δεσμευτικό εργαλείο που ενσωματώνει το πλήρες φάσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων – ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, καθώς και οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά. Δύο προαιρετικά πρωτόκολλα, σχετικά με την εμπλοκή των παιδιών σε ένοπλες συρράξεις, και την πώληση παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία, υιοθετήθηκαν για να ενισχύσουν τις διατάξεις της Σύμβασης σε αυτούς τους τομείς. Τέθηκαν σε ισχύ, αντίστοιχα, στις 12 Φεβρουαρίου και στις 18 Ιανουαρίου του 2002.

Η ανάπτυξη των σύγχρονων κοινωνιών επισημαίνει ένα άλλο ερώτημα: το δικαίωμα στην ελευθερία υποστηρίζει την ανάπτυξη πλουραλιστικών κοινωνιών που ενθαρρύνουν υψηλό βαθμό εκκοσμίκευσης και εξατομικευμένου τρόπου ζωής. Πώς μπορούν αυτές οι κοινωνίες να διατηρήσουν μια ελάχιστη συναίνεση σε βασικές αξίες δεσμευτικές για όλους τους πολίτες;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού έχουν συμβάλει σημαντικά στο να κάνουν τον κόσμο ένα ασφαλέστερο και πιο ανθρώπινο μέρος για να ζει κανείς, καθώς, επίσης, και στον εκσυγχρονισμό των πολιτικών, οικονομικών και πολιτισμικών συστημάτων σε όλο τον κόσμο. Ωστόσο, δεν πρέπει ποτέ να θεωρούνται δεδομένα, και κάθε γενιά πρέπει να συμβάλει στην ανάπτυξή τους, στην εκ νέου διαπραγμάτευσή τους, καθώς και στον αγώνα για να τηρηθεί η δέσμευση στα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού στο μέλλον.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα, στα οποία βασίζονται τα δικαιώματα του παιδιού, έχουν μακρά παράδοση. Πρόδρομοι και αναλογίες, μπορούν να βρεθούν σε μεγάλες παγκόσμιες θρησκείες, και σε σχολές φιλοσοφικής σκέψης. Τα σύγχρονα ανθρώπινα δικαιώματα διακηρύχθηκαν αρχικά στην Εποχή του Διαφωτισμού, και αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για την αμερικανική και τη γαλλική επανάσταση. Σήμερα, αποτελούν τις βασικές συνταγματικές αρχές σε γραπτά και άγραφα συντάγματα σύγχρονων δημοκρατιών. Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας τους, τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν ιδιαίτερη σημασία για την προστασία του αδύναμου έναντι του ισχυρού. Αυτός είναι ο λόγος που τα δικαιώματα των παιδιών είναι τόσο ζωτικής σημασίας: οι ανήλικοι είναι μεταξύ των ομάδων των οποίων το νομικό καθεστώς είναι πιο αδύναμο ενώπιον των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας.

Η διαδικασία για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τόσο επαναστατική όσο και εξελικτική, έχει δημιουργήσει διαδοχικές γενεές δικαιωμάτων του ανθρώπου: τα κλασικά δικαιώματα της ελευθερίας, κοινωνικά δικαιώματα με επίκεντρο την αξία της ισότητας, και - ακόμη υπό συζήτηση - οικολογικά και κοινωνικά δικαιώματα για την αντιμετώπιση ζητημάτων ανάπτυξης και αμοιβαίας εξάρτησης σε έναν ολοένα και πιο παγκοσμιοποιημένο κόσμο, και, ως περαιτέρω εφαρμογή - τα δικαιώματα των παιδιών.

Η διαδικασία ανάπτυξης και επέκτασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων του παιδιού εξακολουθεί να είναι - και ίσως θα είναι πάντα - σε εξέλιξη: η καθολική διεκδίκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων του παιδιού έχει αμφισβητηθεί πολλές φορές, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού έχουν καταστρατηγηθεί από δικτατορίες και αυταρχικά

καθεστώς σε όλο τον κόσμο, και η δυναμική ανάπτυξη της σύγχρονης κοινωνίας και της τεχνολογίας θέτει νέα ερωτήματα και προκλήσεις. Για παράδειγμα, πώς μπορεί να προστατευτεί το απόρρητο της επικοινωνίας στην εποχή του διαδικτύου;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν αποκτήσει όλο και μεγαλύτερη σημασία ως ένα πλαίσιο για την κοσμική ηθική, όπως κωδικοποιήθηκε με τον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αντιπροσωπεύουν το μοναδικό σύνολο αξιών που δύνανται, ενδεχομένως, να γίνει καθολικά αποδεκτό από τη διεθνή κοινότητα.

Επανειλημμένα, ωστόσο, υπάρχουν κράτη που καταχρώνται τα δικαιώματα της κυριαρχίας τους υπό το πρόσχημα της προστασίας, ενώ παραβιάζουν βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και δικαιώματα του παιδιού. Είναι ένα ανοιχτό ερώτημα το πώς πρόκειται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού να εφαρμόζονται και να προστατεύονται σε έναν κόσμο κυρίαρχων κρατών, συμπεριλαμβανομένων δημοκρατιών και δικτατοριών. Προκειμένου να προστατευθεί η ειρήνη όχι μόνο *μεταξύ* - αλλά και *εντός* - των κρατών, φαίνεται ότι η περαιτέρω προσαρμογή και ανάπτυξη του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών είναι απαραίτητη.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα - και τα δικαιώματα του παιδιού που συνδέονται με αυτά - είναι οικουμενικά. Αυτή είναι η δέσμευση με την οποία είτε θα ισχύσουν είτε θα καταπέσουν. Είναι αδιαίρετα, δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης, ούτε να συρρικνωθούν στην ιδιότητα απλής πολιτικής λαογραφίας του δυτικού κόσμου.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι φυσικά δικαιώματα - είναι αναφαίρετα. Έτσι, καμία κρατική αρχή δεν έχει την εξουσία να αρνείται τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά αντ' αυτού οφείλει να τα αναγνωρίζει και να τα προστατεύει. Τα ανθρώπινα δικαιώματα υποδηλώνουν ότι το κράτος υπηρετεί το άτομο, και όχι αντίστροφα. Ισχύουν για κάθε άνθρωπο, ανεξάρτητα από την ηλικία, το φύλο, την εθνοτική καταγωγή, την ιθαγένεια, και ούτω καθεξής.

Όμως, τα ανθρώπινα δικαιώματα φέρουν, επίσης, ευθύνες. Για παράδειγμα, τα δικαιώματα ελευθερίας ενός ατόμου πρέπει να εξισορροπηθούν με αυτά των συνανθρώπων του: η προσωπική μου ελευθερία δεν μπορεί να επεκταθεί σε βάρος των συνανθρώπων μου. Η ελευθερία της έκφρασης δεν περιλαμβάνει το δικαίωμα προσβολής των άλλων ανθρώπων. Σε ορισμένες χώρες, το δικαίωμα στην ιδιοκτησία, σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εργοστασίων ή άλλων μέσων παραγωγής, περιορίζεται από τον νόμο με στόχο τον έλεγχο των διαχειριστικών αποφάσεων σχετικά με την ασφάλεια της απασχόλησης των εργαζομένων. Είναι δύσκολο να βρεθεί η σωστή ισορροπία μεταξύ της διασφάλισης και του περιορισμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ξανά και ξανά, οι ερωτήσεις αυτές οδηγούν σε συζητήσεις που πρέπει να διευθετηθούν με πολιτικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων ή/και με νόμους που πρέπει να εφαρμοστούν. Αυτό εξηγεί, επίσης, γιατί έχουν αναδειχθεί διαφορετικά πεδία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε δημοκρατίες σε όλο τον κόσμο.

3. Πώς δημιουργήθηκαν τα δικαιώματα του παιδιού

1945	Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, πολλά έθνη του κόσμου σχημάτισαν μια ένωση - ίδρυσαν τον ΟΗΕ, δηλαδή τα Ηνωμένα Έθνη. Μαζί ήθελαν να υποστηρίξουν την ειρήνη και την ελευθερία στον κόσμο.
10 Δεκεμβρίου 1948	Την ημέρα αυτή, τα Ηνωμένα Έθνη υιοθέτησαν την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Εννοείται πως αυτά τα βασικά δικαιώματα όλων των ανθρώπων στον κόσμο ίσχυαν, επίσης, για τα παιδιά. Αλλά, σύντομα, προτάθηκε ότι τα παιδιά αποτελούν κάτι ξεχωριστό και, ως εκ τούτου, έχουν ανάγκη από ειδική προστασία.
1950	Συστάθηκε ένα προσχέδιο των δικαιωμάτων του παιδιού. Για αρκετά χρόνια, οι εκπρόσωποι των κρατών-μελών συζητούσαν γι' αυτό στα Ηνωμένα Έθνη.
20 Νοεμβρίου 1959	Την ημέρα αυτή, τα Ηνωμένα Έθνη υιοθέτησαν τη Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Μια τέτοια διακήρυξη δεν είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη, αλλά έχει το πλεονέκτημα να απευθύνεται σε όλα τα κράτη ως σύσταση για τις μελλοντικές πολιτικές τους.
1979	Σε ολόκληρο τον κόσμο, αυτή η χρονιά εορτάστηκε ως το Έτος για το Παιδί. Σε όλο τον κόσμο, όλοι σκέφτηκαν και συζήτησαν σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού. Προς όφελος των παιδιών, όλο και περισσότεροι άνθρωποι θέλησαν τα δικαιώματα αυτά να δουλεύουν με μεγαλύτερη λεπτομέρεια, και, το πιο σημαντικό, να γίνουν νομικά περισσότερο δεσμευτικά.
20 Νοεμβρίου 1989	Την ημέρα αυτή, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ενέκρινε ομόφωνα τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Από τότε, οι κυβερνήσεις σχεδόν όλων των εθνών του κόσμου έχουν υπογράψει τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Με αυτό τον τρόπο, έδωσαν την υπόσχεση να διαδώσουν κατάλληλη πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών στις χώρες τους, να τα εφαρμόσουν και να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία των παιδιών. Ωστόσο, σε πολλά μέρη του κόσμου, τα παιδιά εξακολουθούν να υφίστανται σοβαρή αδικία. Κάθε ένας από εμάς είναι υπεύθυνος και πρέπει να αναλάβει δράση, έτσι ώστε όλα τα παιδιά του κόσμου να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους.

4. Βιώνουμε, μαθαίνουμε και εφαρμόζουμε τα δικαιώματα του παιδιού

Τα παιδιά δεν πρέπει μόνο να γνωρίζουν τα δικαιώματα που έχουν, αλλά θα πρέπει, επίσης, να μάθουν να τα εκτιμούν και να τα χρησιμοποιούν. Για να επιτευχθεί αυτό, το σχολείο πρέπει να προσφέρει ένα πλαίσιο το οποίο θα επιτρέπει στους μαθητές ένα ευρύ φάσμα μαθησιακών εμπειριών και βιωμάτων στην εκπαίδευση για τα δικαιώματα του παιδιού. Σε σχέση με τις τρεις βασικές κατηγορίες της εκπαίδευσης για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη (EDC), αυτές μπορούν περιληπτικά να είναι οι ακόλουθες:

Βιώνουμε τα δικαιώματα του παιδιού (μάθηση *μέσω*): Οι μαθητές βιώνουν τα δικαιώματα του παιδιού ως αρχές που διέπουν την τάξη και τη σχολική κοινότητα, και έτσι έχουν ένα άμεσο αντίκτυπο σε αυτά. Η κατηγορία αυτή έχει να κάνει με την ανάπτυξη στάσεων, αξιών και δεξιοτήτων.

Μαθαίνουμε τα δικαιώματα του παιδιού (μάθηση *περί*): Οι μαθητές γνωρίζουν και κατανοούν τι δικαιώματα έχουν. Κρίσιμο στοιχείο της διαδικασίας αυτής, όπου η γνώση και η κατανόηση βρίσκονται στο επίκεντρο, είναι η στοχευμένη και προσεχτικά σχεδιασμένη διδασκαλία από τον/την εκπαιδευτικό.

Εφαρμόζουμε τα δικαιώματα του παιδιού (μάθηση *για*): Τα παιδιά ενθαρρύνονται να σέβονται και να κάνουν χρήση των δικαιωμάτων τους στην τάξη και το σχολείο. Με αυτό τον τρόπο, εκπαιδεύονται για τον μελλοντικό τους ρόλο ως ενημερωμένοι και ενεργοί πολίτες σε μια δημοκρατική κοινότητα (συμμετοχή, τόσο στο σχολείο, όσο και στην ενήλικη ζωή).

Η μάθηση στο πνεύμα των δικαιωμάτων του παιδιού και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (“μέσω”) και η μάθηση για το πώς να συμμετέχουμε σε μια δημοκρατική κοινότητα (“για”) είναι μια δέσμευση για ολόκληρη τη σχολική κοινότητα. Όλοι οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές πρέπει να παίξουν τον ρόλο τους, όπως οφείλουν και οι μαθητές και οι γονείς τους.

Αυτές οι τρεις διαστάσεις της μάθησης στην EDC υποστηρίζουν και συμπληρώνουν η μία την άλλη. Σε αυτό το εγχειρίδιο, περιγράφονται και παρουσιάζονται ευκαιρίες για την εισαγωγή και εφαρμογή κατάλληλων μαθησιακών διαδικασιών. Πιο συγκεκριμένα, το να «βιώσουμε τα δικαιώματα του παιδιού» προϋποθέτει μια προσεχτική επιλογή διδακτικών μεθόδων που επιτρέπουν στους μαθητές να βιώσουν το σχολείο σαν μια μικρο-κοινότητα, η οποία διέπεται από τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων του παιδιού. Για να επιτευχθεί αυτό, τα παιδιά πρέπει να αισθάνονται πως είναι σεβαστά ως άτομα, και πως η γνώμη τους ακούγεται και λαμβάνεται υπόψη σε συζητήσεις ή στη λήψη αποφάσεων. Η εμπειρία των παιδιών και των νέων πρέπει να γίνεται αντικείμενο αναστοχασμού, καθώς είναι αυτό ακριβώς το σημείο που συνδέει την πραγματική τους εμπειρία ζωής με τη γνώση και την κατανόηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού.

Το να βιώσουν, να μάθουν και να εφαρμόσουν οι μαθητές τα δικαιώματα του παιδιού και τα ανθρώπινα δικαιώματα – να λάβουν μέρος, δηλαδή, σε μια δημοκρατική κοινότητα - στο παραδειγματικό πλαίσιο ενός σχολείου είναι, αναμφίβολα, μια απαιτητική δουλειά για ολόκληρη τη σχολική κοινότητα. Όχι μόνο οι εκπαιδευτικοί και η διοίκηση του σχολείου, αλλά οι μαθητές και οι γονείς τους, πρέπει επίσης να παίξουν τον ρόλο τους για να πραγματοποιηθεί αυτό με επιτυχία. Ένα βασικό συστατικό σε αυτή τη διαδικασία είναι η αρχή της συμμετοχής. Με αυτό τον τρόπο, πολλές μορφές συμμετοχής που ήδη εφαρμόζονται στις τάξεις και τις σχολικές κοινότητες γίνονται μέρος της εκπαίδευσης για τα δικαιώματα του παιδιού.

Διάφορες μορφές συμμετοχής

Η συμμετοχή μπορεί να έχει διάφορες μορφές. Μπορεί να ξεκινήσει στην τάξη ή τη σχολική κοινότητα, και να επεκταθεί στην ευρύτερη κοινωνία, πέρα από το σχολείο:

1. Να ενημερώνεται κάποιος σχετικά με επίκαιρα ερωτήματα και θέματα ηγεσίας
2. Να γράφει σχετικά με επίκαιρα ερωτήματα και θέματα ηγεσίας
3. Να συζητάει σχετικά με επίκαιρα ερωτήματα
4. Να υποστηρίζει συγκεκριμένους σκοπούς μέσα σε μια κοινότητα
5. Να ιδρύσει μια ομάδα πίεσης (ή πολιτικό κόμμα), ή να συμμετέχει σε οργανώσεις βάσης
6. Να συμμετέχει σε συναντήσεις μιας ομάδας πίεσης
7. Να ηγηθεί μιας Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης
8. Να ψηφίζει στις εκλογές
9. Να υποστηρίζει υποψηφίους σε προεκλογικές εκστρατείες
10. Να θέτει υποψηφιότητα στις εκλογές, και να αναλαμβάνει τα καθήκοντά του μετά τις εκλογές
11. Να πληρώνει φόρους
12. Να συμμετέχει σε οργανωμένες ομάδες προώθησης συμφερόντων
13. Να υπηρετεί τη στρατιωτική του θητεία
14. Να χρησιμοποιεί τις νομικές οδούς, π.χ. επαφές με κυβερνητικούς αξιωματούχους, προσφυγή στα δικαστήρια, κ.λπ.

5. Διδακτική προσέγγιση: μαθαίνουμε μέσα από το παράδειγμα

Αυτό το εγχειρίδιο υιοθετεί την κλασσική επαγωγική προσέγγιση της διδασκαλίας μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα. Μέσα από τη μελέτη ή την εμπειρία ενός ή μερικών παραδειγμάτων, οι μαθητές μπορούν να κατανοήσουν μια γενική, αφηρημένη αρχή ή αντίληψη. Αυτό το εγχειρίδιο παρουσιάζει τα τρία βήματα που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους οι εκπαιδευτικοί όταν διδάσκουν μέσα από παραδείγματα:

1. Την προσεκτική επιλογή ενός ή περισσότερων κατάλληλων παραδειγμάτων, και του καλύτερου μέσου και μεθόδου για την παρουσίασή τους.
2. Τη δημιουργία μιας προσεκτικά καθοδηγούμενης φάσης συζήτησης και αναστοχασμού, κατά τη διάρκεια της οποίας οι μαθητές – χρησιμοποιώντας ένα δεδομένο παράδειγμα - αναπτύσσουν τόσο τις γενικές γνώσεις τους πάνω σε ένα ζήτημα, όσο και τις βασικές του έννοιες. Στη φάση της συζήτησης και του αναστοχασμού, οι μαθητές αναπτύσσουν τη γενική κατανόηση και αντιλαμβάνονται τις βασικές έννοιες που παρουσιάστηκαν στο παράδειγμα.
3. Τη δημιουργία κατάλληλων ευκαιριών για να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές τις νεοαποκτηθείσες γνώσεις και κατηγορίες εφαρμόζοντάς τις σε καινούργια πλαίσια (μεταφορά γνώσης).

Για την υποστήριξη του/της εκπαιδευτικού στην εκτέλεση του βήματος 2, χρησιμοποιείται ένας πίνακας σε όλες τις ενότητες. Απευθύνεται στις τρεις διαστάσεις της εκπαίδευσης για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και της εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα που είναι σημαντικές για την ενότητα που περιγράφεται. Προτείνονται βασικές ερωτήσεις για να καθοδηγήσουν τον αναστοχασμό των μαθητών στην τάξη. Αυτή η προσπάθεια αναστοχασμού από τους μαθητές είναι σημαντική, καθώς οι μαθησιακοί στόχοι δεν θα πρέπει να μένουν στο πίσω μέρος του μυαλού των εκπαιδευτικών ή των μαθητών, αλλά πρέπει να εκφράζονται από τους μαθητές με δικά τους λόγια, ως κάτι που έχουν κατανοήσει, βιώσει, εκπαιδευτεί σε αυτό ή επιθυμούν να κάνουν στο μέλλον. Ανταλλάσσοντας τις ιδέες τους στην τάξη, οι μαθητές θα επωφεληθούν ο ένας από τον άλλο, όπως και η κοινότητα της τάξης στο σύνολό της.

Οι μαθησιακές διαδικασίες θα γίνουν πιο ισχυρές και αποτελεσματικές αν οι μαθητές γνωρίζουν γιατί και για ποιον λόγο μαθαίνουν συγκεκριμένες πληροφορίες, έννοιες και κατηγορίες, δεξιότητες ή τρόπους και

αρχές συμπεριφοράς στις δημοκρατικές κοινότητες. Ως εκ τούτου, οι φάσεις συζήτησης και αναστοχασμού δεν θα πρέπει να αντλούν μόνο γενικά συμπεράσματα από συγκεκριμένα παραδείγματα, αλλά να απευθύνονται, επίσης, σε ολόκληρη τη διαδικασία μάθησης. Όσον αφορά στην επικοινωνιακή μάθηση, οι μαθητές θα συνειδητοποιήσουν την προσωπική τους προσέγγιση στη μάθηση γενικότερα, θα ανακαλύψουν τι τύπος μαθητή είναι, και τι συγκεκριμένα πλεονεκτήματα και μαθησιακές ανάγκες έχουν. Η διδασκαλία μέσα στο πνεύμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (‘‘μέσω’’) ενθαρρύνει τους/τις εκπαιδευτικούς να δίνουν στους μαθητές τον χώρο και τον χρόνο να μαθαίνουν ανάλογα με τις ανάγκες τους. Μπορούμε, στη συνέχεια, να αντιλαμβανόμαστε τα μαθησιακά προφίλ μας ως μέρος των ταυτοτήτων μας.

Από τη σκοπιά της δημοκρατικής ηγεσίας, ο/η εκπαιδευτικός δεν θα πρέπει να κρατάει τους μαθησιακούς στόχους στο πίσω μέρος του μυαλού του/της, αλλά να τους μοιράζεται με τους μαθητές, το οποίο με τη σειρά του μετατρέπει τον σχεδιασμό του μαθήματος σε άσκηση για τη δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Τέλος, αυτή η μορφή μεταγνώσης στις τάξεις των δικαιωμάτων του παιδιού παρέχει ένα μοντέλο για το πώς να διδάσκουμε τους μαθητές να οργανώνουν τις δικές τους διαδικασίες μάθησης. Στις σύγχρονες κοινωνίες, οι διαδικασίες αλλαγής, για παράδειγμα, στην τεχνολογία, την οικονομία, την παγκοσμιοποίηση ή το περιβάλλον γίνονται πιο δυναμικές και πολύπλοκες. Αυτό δημιουργεί νέες προκλήσεις για τις μελλοντικές γενιές – για να επιτύχουν στην εργασία τους και να συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, θα πρέπει να εμπλέκονται σε μια διαδικασία δια βίου μάθησης, έχοντας να αντιμετωπίσουν προβλήματα που κανένας δεν μπορεί να προβλέψει σήμερα στο σχολείο. Ως εκ τούτου, οι μαθητές μας χρειάζεται να γίνουν ειδικοί στη συνεργατική μάθηση, την εργασία με project, την αξιολόγηση διαδικασιών και την επίλυση προβλημάτων. Σε αυτό το εγχειρίδιο, προτείνουμε μερικά μικρά βήματα για τα παιδιά, στο ξεκίνημα της ζωής τους ως μαθητές.

6. Εργασιοκεντρική μάθηση: ο νέος ρόλος των εκπαιδευτικών

Οι ενότητες νοούνται σαν μικρά project. Οι μαθητές έρχονται αντιμέτωποι με προβλήματα που είναι τυπικά όταν κάνουμε project, και σχετίζονται με το θέμα, την οργάνωση της δουλειάς, την επικοινωνία, την τήρηση του χρόνου, κ.λπ. Βρίσκοντας τρόπους για το πώς θα εντοπίσουν και θα λύσουν αυτά τα προβλήματα, οι μαθητές αναπτύσσουν ένα ευρύ φάσμα ικανοτήτων (εργασιοκεντρική μάθηση).

Στην Ενότητα 1, ανατίθεται στα παιδιά να δημιουργήσουν ένα λουλούδι που φέρει το όνομα και τη φωτογραφία τους. Επαφίεται σε αυτά, για παράδειγμα, πώς θα σχεδιάσουν το λουλούδι τους, που θα βρουν τα υλικά, πώς θα βρουν μια φωτογραφία τους, πώς θα προγραμματίσουν τον χρόνο τους. Με αυτό τον τρόπο, τα παιδιά θα μάθουν πολλά «κάνοντας τη δουλειά», αλλά ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να σκεφτεί προσεχτικά πώς θα πλαισιώσει την εργασία, παίρνοντας αποφάσεις σε ερωτήματα όπως τα παρακάτω: Πόσο χρόνο θα έχουν τα παιδιά; Τι υλικά πρέπει να τους παρέχω; Θα πρέπει να τους προμηθεύσω με ορισμένα έτοιμα μέρη του λουλουδιού; (Βλ. τις παραλλαγές για το project στην Ενότητα 1.)

Αυτό το παράδειγμα δείχνει πως, σε πολύ μικρή ηλικία, τα παιδιά ενθαρρύνονται να αναλαμβάνουν την ευθύνη της δουλειάς τους στην τάξη, μοιραζόμενα, ουσιαστικά, την ευθύνη με τον/την εκπαιδευτικό. Αυτού του είδους η μαθησιακή εμπειρία είναι σημαντική αν οι μαθητές πρόκειται να σχεδιάζουν τη δουλειά τους πιο ανεξάρτητα σε ένα πιο προχωρημένο στάδιο.

Στην εκπαίδευση για τα δικαιώματα του παιδιού, ως μέρος της EDC, ο/η εκπαιδευτικός θα λειτουργεί μέσα σε ένα ευρύτερο φάσμα ρόλων και δραστηριοτήτων. Η διδασκαλία «περί» των δικαιωμάτων του παιδιού αντιστοιχεί στην κλασσική λειτουργία της οδηγίας και της πληροφορίας - από μία εισήγηση, ανάθεση μιας ανάγνωσης, ένα βίντεο κλιπ, κ.λπ. Η διδασκαλία «μέσω» και «για» τα δικαιώματα του παιδιού, από την άλλη πλευρά, απαιτεί από τον/την εκπαιδευτικό να αναστοχάζεται πάνω στη συμπεριφορά και την προσωπικότητα του/της, ως πρότυπο. Τα παιδιά θα αντιληφθούν το μήνυμα ενός ενήλικα ως αξιόπιστο αν υποστηρίζεται από τη συμπεριφορά του, για παράδειγμα, από τον τόνο της φωνής, την κατανόηση, την ανεκτικότητα, τη δικαιοσύνη ή την ενθάρρυνση. Όπως δείχνουν όλες οι ενότητες αυτού του βιβλίου, οι μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης αντιστοιχούν στενά με το θεματικό αντικείμενο. Η προσέγγιση της εργασιοκεντρικής μάθησης απαιτεί προσεχτικό σχεδιασμό και προετοιμασία από τον/την εκπαιδευτικό, ο/η οποίος/α ενδέχεται να φανεί περισσότερο ανενεργός στην

τάξη. Ωστόσο, ενώ οι μαθητές εργάζονται, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να τους παρακολουθεί προσεχτικά, καθώς αυτός/ή θα εντοπίσει και θα ανταποκριθεί αποτελεσματικά ως προς τις ικανότητες και τις μαθησιακές τους ανάγκες στη γνώση και την κατανόηση, την άσκηση δεξιοτήτων, και τις αξίες.

7. Διδάσκουμε τα δικαιώματα του παιδιού: βασικά ερωτήματα που κατευθύνουν την επιλογή των μεθόδων διδασκαλίας

Σε αυτό το εγχειρίδιο, έχουμε περιγράψει μια σειρά από μικρά σχέδια εργασίας για την εκπαίδευση για τα δικαιώματα του παιδιού με τέτοιο τρόπο ώστε να προωθήσουμε μια βασική προσέγγιση της εργασιοκεντρικής μάθησης, εστιάζοντας στην επίλυση προβλημάτων, τη διαδραστική και μαθητοκεντρική μάθηση, και το σχολείο ως ένα μοντέλο της κοινωνίας προσανατολισμένο προς τις αρχές των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των παιδιών. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να μεταφέρει αυτή την προσέγγιση και σε άλλες εργασίες και θέματα. Οι μέθοδοι διδασκαλίας της προσέγγισης αυτής αποτελούν ένα σημαντικό μέρος του μηνύματος. Η ικανότητα επιλογής των μεθόδων που υποστηρίζουν το περιεχόμενο και τη μάθηση πρέπει να είναι εμφανής σε όλο το βιβλίο. Τα ακόλουθα βασικά ερωτήματα μπορούν να χρησιμεύσουν ως κατευθυντήρια γραμμή κατά τον σχεδιασμό περαιτέρω project αυτού του είδους:

Βασικά ερωτήματα	Αναφορές στις ενότητες του βιβλίου
Είναι τα ζητήματα και οι μέθοδοι κατάλληλα για το επίπεδο γνώσεων, στάσεων και προσδοκιών των μαθητών;	Θα πρέπει ο ίδιος ο/η εκπαιδευτικός να το καθορίσει αυτό, και να αποφασίσει ποιο είδος καθοδήγησης χρειάζονται οι μαθητές.
Η δομή των μαθητών, (για παράδειγμα, το φύλο, η καταγωγή, οι μαθησιακές ανάγκες) καθορίζει τις συνθήκες μάθησης στην τάξη. Έχει λάβει υπόψη του ο/η εκπαιδευτικός αυτές τις συγκεκριμένες συνθήκες κατά την επιλογή των μεθόδων;	Μόνο ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να απαντήσει σε αυτό το ερώτημα. Ίσως οι ειδικές συνθήκες μάθησης ή η σύσταση μιας συγκεκριμένης τάξης απαιτούν να τροποποιηθεί μια διδακτική ενότητα προκειμένου να ασχοληθεί με συγκεκριμένα ζητήματα ή να ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένες ανάγκες.
Οι επιλεγμένες μέθοδοι, ενεργοποιούν και διατηρούν το ενδιαφέρον και την προθυμία των μαθητών να μάθουν;	Η προσέγγιση της εργασιοκεντρικής μάθησης σε αυτές τις ενότητες εξασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή του μαθητή στα μαθήματα.
Οι επιλεγμένες μέθοδοι, δίνουν στους μαθητές την ευκαιρία να αναλάβουν ατομικές πρωτοβουλίες, και τους επιτρέπουν να οργανώσουν και να κατευθύνουν τη μάθησή τους;	Όλες οι διδακτικές ενότητες έχουν σχεδιαστεί ως project. Οι μαθητές είναι υπεύθυνοι για τη δική τους εργασία, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης του χρόνου. Ο κίνδυνος της αποτυχίας αντιστοιχεί σε κινδύνους που βρίσκονται σε καταστάσεις της πραγματικής ζωής – και αν γίνουν αντικείμενο αναστοχασμού με ενσυναίσθηση, προσφέρουν μια σημαντική ευκαιρία για μάθηση.
Οι επιλεγείσες μέθοδοι, επιτρέπουν να αναστοχάζονται οι μαθητές πάνω στις προσωπικές τους εμπειρίες και ενέργειες;	Όλες οι ενότητες περιλαμβάνουν μια απολογιστική φάση, και, σε μερικές από αυτές, οι μαθητές καλούνται να αναστοχαστούν πάνω στις μαθησιακές τους εμπειρίες.
Οι μέθοδοι, ενθαρρύνουν τους μαθητές να δουν τα προβλήματα και τις ερωτήσεις από διαφορετικές οπτικές γωνίες;	Π.χ. Στην Ενότητα 1 - Έχω ένα όνομα, τα παιδιά συνειδητοποιούν τον τρόπο που αντιλαμβάνονται το ένα το άλλο, και ότι κάθε άτομο είναι μια μοναδική προσωπικότητα. Π.χ. Στην Ενότητα 8, ένα δικαίωμα του παιδιού αναλύεται από διαφορετικές οπτικές γωνίες.
Οι μέθοδοι, υποστηρίζουν την κριτική σκέψη και τη συζήτηση στην τάξη;	Όλες οι ενότητες περιλαμβάνουν συζήτηση και κριτική σκέψη.
Οι μέθοδοι, επιτρέπουν μάθηση από «το μυαλό, την καρδιά και το χέρι»;	Δημιουργούμε ένα έργο τέχνης, δημιουργούμε ένα κουτί θησαυρού, ενεργούμε ως μάγοι ή μάγισσες.
Οι μέθοδοι, επιτρέπουν στους μαθητές να βιώνουν τις ικανότητές τους;	Μάθηση σε διαφορετικά περιβάλλοντα (ατομική δουλειά, ομαδοσυνεργατική μάθηση, συζητήσεις στην τάξη). Τα σχέδια εργασίας οδηγούν σε ορατά αποτελέσματα. Ο αναστοχασμός πάνω στη δική τους μάθηση βοηθά τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν πόσο έχουν προχωρήσει, και τους στόχους που έχουν επιτευχθεί.
Οι μέθοδοι, επιτρέπουν σε διαφορετικούς τύπους μαθητών να μαθαίνουν με διαφορετικούς τρόπους (κονστрукτιβιστική μάθηση);	Ατομικά μαθησιακά περιβάλλοντα και και ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων επιτρέπουν σε διαφορετικούς τύπους μαθητών να εργαστούν, και να αναπτυχθούν ανάλογα με τις ανάγκες τους.
Οι μέθοδοι, ασκούν τους μαθητές στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων; (Π.χ. να συλλέγουν πληροφορίες, να κάνουν μια παρουσίαση, να σχεδιάζουν ένα project, να δουλεύουν σε ομάδα).	Η δουλειά με project είναι ένας ιδανικός τρόπος για την ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της συλλογής πληροφοριών, της υλοποίησης μιας παρουσίασης, του σχεδιασμού ενός project, της εργασίας σε ομάδα.

8. «Αλλά αυτό σημαίνει ότι έχω το δικαίωμα να κάνω διάλειμμα, έτσι δεν είναι;» - Τα δικαιώματα του παιδιού στην τάξη

Η εκπαιδευτικός, Sadina Siercic έχει προετοιμάσει την τάξη προσεκτικά. Τα παιδιά κάθονται σε ομάδες. Τα θρανία τους χρησιμεύουν ως τραπέζια για τις ομάδες, και πάνω τους βρίσκονται μικρές κάρτες. Σε ένα τραπέζι, υπάρχουν τα κουνέλια, σε ένα άλλο οι αρκούδες, και οι τίγρεις κάθονται γύρω από το τρίτο. Γεμάτο ενθουσιασμό, ένα κουνέλι ανοίγει τον φάκελο στο τραπέζι του. Η εκπαιδευτικός ζητάει από το οχτάχρονο να διαβάσει δυνατά.

Το κουνέλι διαβάζει, «Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στο καλύτερο δυνατό επίπεδο υγείας», και κάθεται ξανά κάτω. «Υπάρχει και ένας αριθμός», λέει η εκπαιδευτικός. «Δεν κάνουμε αριθμητική, αλλά ο αριθμός είναι σημαντικός!» Υπάκουα το κουνέλι στέκεται στα πίσω πόδια του ξανά και διαβάζει, «Άρθρο 24». Η εκπαιδευτικός είναι ευχαριστημένη. Το κουνέλι μπορεί να έρθει στον πίνακα μπροστά από την τάξη. Το Άρθρο 24 παρουσιάζεται σε ένα κομμάτι από χρωματιστό χαρτί στο σχήμα ενός μπαλονιού. Μπορεί να στερεωθεί στον πίνακα.

Στον πίνακα, υπάρχει χώρος για πολλά μπαλόνια. Μαζί, τα μπαλόνια θα μεταφέρουν ένα καλάθι με τις λέξεις «Δικαιώματα του Παιδιού» γραμμένες πάνω του. Η εκπαιδευτικός, το ίδιο χαρούμενη με το μικρό κουνέλι, λέει στα παιδιά «Αυτό είναι ένα δικαίωμα που έχετε». Και συνεχίζει, «Σε όλους τους φακέλους υπάρχουν πολλά περισσότερα δικαιώματα. Κάθε δικαίωμα είναι ένα μπαλόνι». Τα παιδιά έχουν καταλάβει. Τώρα πολλά χέρια είναι σηκωμένα. Είναι όλοι πρόθυμοι να ανοίξουν έναν φάκελο, να διαβάσουν και να έρθουν μπροστά, να στερεώσουν το μπαλόνι στον πίνακα για να κάνουν το καλάθι να πετάξει και να επιβραβευτούν.

Αυτό συνεχίζεται για τα επόμενα σαράντα-πέντε λεπτά. Τώρα είναι η σειρά μιας αρκούδας. Μιας νεαρής θηλυκής αρκούδας, για να είμαστε ακριβείς. Έχει τραβήξει το Άρθρο 30. Διαβάζει, «Παιδιά που ανήκουν σε μειονότητες έχουν το δικαίωμα να απολαμβάνουν τη δική τους κουλτούρα, να ασκούν τη δική τους θρησκεία και να χρησιμοποιούν τη δική τους γλώσσα». Και από το επόμενο τραπέζι, μια τίγρης προσθέτει, «Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα στην ανάπαυση και τις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, στην ενασχόληση με παιχνίδια και στην ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή. Άρθρο 31.»

Οι μαθητές της τρίτης τάξης έχουν χαρούμενη, ενθουσιώδη και ενεργητική διάθεση. Υπάρχει πολύ κίνηση και ψίθυροι, και ο καθένας θέλει να ακουστεί.

Αποτελεί αυτό καλή διδασκαλία; Ένα καλό μάθημα στα δικαιώματα του παιδιού; Πόσο σχετικό είναι αυτό το μάθημα με τους μαθητές που το παρακολουθούν; Πώς αναπτύσσονται οι ικανότητές τους;

Ίσως να πρέπει να αναφέρω πως παρακολούθησα αυτό το μάθημα στη Goražade, την άνοιξη του 1998. Η Goražade είναι μια πόλη στην Ανατολική Βοσνία, η οποία είχε αποκοπεί από τον υπόλοιπο κόσμο, και είχε απομονωθεί και σχεδόν ξεχαστεί κατά τη διάρκεια του πολέμου. Είχε, σχεδόν, την ίδια «τύχη», της εθνοκάθαρσης, όπως η Srebrenica. Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, και δεδομένου ότι το μάθημα αυτό έγινε λίγα χρόνια μετά την ειρηνευτική συμφωνία του Ντίτον, το να δει κανείς ζητήματα, όπως η ελευθερία της θρησκευτικής πίστης και η προστασία των μειονοτήτων να αναφέρονται στο σχολείο στην Goražade, ήταν μια συναρπαστική εμπειρία και καθόλου εύκολη υπόθεση για τους μαθητές και τους/τις εκπαιδευτικούς.

Ας δούμε μια ακόμη λεπτομέρεια από αυτό το μάθημα. Λίγο πριν χτυπήσει το κουδούνι, η εκπαιδευτικός ρωτάει τους μαθητές της τι έμαθαν. Ένα έξυπνο κορίτσι - κουνέλι σηκώνει το χέρι και παρατηρεί: «Τώρα ξέρω ότι υπάρχει αυτό το Άρθρο 31, που λέει ότι έχω δικαίωμα στην ανάπαυση και αναψυχή. Αυτό σημαίνει ότι τώρα έχω το δικαίωμα να κάνω ένα διάλειμμα, έτσι δεν είναι; Λοιπόν, τώρα είμαι κουρασμένη και χρειάζομαι ένα διάλειμμα!». Ολόκληρη η τάξη αρχίζει να γελάει. Η εκπαιδευτικός γελάει αρχικά μαζί τους, και μετά κοιτάει σκεπτικά την τάξη.

Τι συνέβη; Ποια είναι η συνέχεια; Η εκπαιδευτικός βρέθηκε αντιμέτωπη με μια μεγάλη δυσκολία. Η μαθήτριά δεν είχε μόνο μάθει κάτι στο μάθημά της, αλλά έκανε, επίσης, μια ενδιαφέρουσα προσπάθεια να το εφαρμόσει σε μια καθημερινή της κατάσταση. Δεν μπορούσα να διαβάσω τις σκέψεις της

εκπαιδευτικού, αλλά μπορούσα να μαντέψω πόσο δύσκολη πρέπει να ήταν αυτή η κατάσταση γι' αυτήν. Επίσης, με έκανε να αναστοχαστώ πάνω στο εξής: προορίζεται η Σύμβαση, που έχει σχεδιαστεί ως ένα νομικό όργανο, να χρησιμοποιείται με αυτό τον τρόπο; Θα πρέπει να είναι δυνατό – όπως άλλωστε είναι ακολουθώντας το κονστрукτιβιστικό πρότυπο – κάθε άτομο να είναι σε θέση να κατασκευάσει τη δική του ερμηνεία για αυτήν; Τι θα γίνει στην τάξη αν αυτό επιτρέπεται να συμβεί;

Εκείνη τη στιγμή, η Sadina Siercic, η εκπαιδευτικός της τρίτης τάξης από την Ανατολική Βοσνία, δεν είχε τον χρόνο να προβληματιστεί πάνω σε πολύπλοκα νομικά ή κοινωνικά ζητήματα. Είχε εισαγάγει μια νέα έννοια στην τάξη, και ήξερε ότι είχε φτάσει μια σημαντική στιγμή: ότι τώρα θα καθόριζε ένα ορόσημο για την τάξη της. Θα αποφάσιζε κατά πόσον τα δικαιώματα του παιδιού θα παρέμεναν ένα χαρούμενο μάθημα με μπαλόνια - χωρίς να έχουν άμεσο αντίκτυπο στην καθημερινότητα - ή αν εδώ, στην Ανατολική Βοσνία, σε αυτό το ανοιξιάτικο πρωινό μάθημα στα τέλη της δεκαετίας του 1990, θα συνέβαινε κάτι που όλοι επιθυμούσαμε: μια πραγματική εξέταση και εφαρμογή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού! Η Sadina Siercic αντέδρασε με τον ακόλουθο τρόπο: κοίταξε την τάξη και, στη συνέχεια, στράφηκε προς το κορίτσι, και είπε: «Ναι, έχεις δίκιο. Ναι, το άρθρο 31 υπάρχει και εγγυάται σε εσένα και τα άλλα παιδιά ξεκούραση και αναψυχή. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να σκεφτώ πολύ προσεκτικά για το πόση εργασία για το σπίτι δίνω σε εσένα και τους άλλους. Θα πρέπει να σκεφτώ αν είναι δίκαιο για τους μαθητές που τελειώνουν την εργασία τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος να μην έχουν τίποτα για το σπίτι, και αν εκείνοι που εργάζονται πιο αργά, και ίσως πιο προσεκτικά κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, να πρέπει να πάρουν για το σπίτι περισσότερη εργασία, και ως εκ τούτου να έχουν λιγότερο χρόνο να ξεκουραστούν και να χαλαρώσουν. Ναι, θα πρέπει να σκεφτώ αυτά τα πράγματα, γιατί ξέρω για το Άρθρο 31». Ωστόσο, η Sadina Siercic δεν είχε ακόμη τελειώσει. Συνέχισε: «Θέλω να σου πω και κάτι άλλο. Ξέρεις, επίσης, για το Άρθρο 28. Αυτό το άρθρο εγγυάται το δικαίωμά σου στην εκπαίδευση. Για εσένα και τους φίλους σου, αυτό σημαίνει ότι μέχρι το διάλειμμα, είναι ώρα εκπαίδευσης!»

Η τάξη ήταν ήσυχη. Οι μαθητές δεν ήταν πολύ ικανοποιημένοι με αυτή την απάντηση. Τι είχε συμβεί λοιπόν; Ένα οχτάχρονο κορίτσι είχε προσπαθήσει να καταλάβει μια διεθνώς έγκυρη σύμβαση, επικυρωμένη από τη χώρα της και ενσωματωμένη στον νόμο του κράτους. Αλλά περισσότερο από αυτό, είχε προσπαθήσει να συνδέσει τη Σύμβαση με την καθημερινή ζωή και εμπειρία της και, ακόμη περισσότερο, να την εφαρμόσει. Είχε προσπαθήσει να την ερμηνεύσει και να την εφαρμόσει στη σωστή πλευρά της ζωής της - καθώς το σχολείο είναι ακριβώς το μέρος όπου ένα παιδί μπορεί να έρθει σε άμεση επαφή με το κράτος. Αυτό είναι το μέρος στο οποίο αποφασίζεται το πώς το κράτος αντιμετωπίζει το παιδί, και το πώς το παιδί αντιμετωπίζει το κράτος.

Και η εκπαιδευτικός; Αυτή η εκπαιδευτικός αντιμετώπισε την μαθήτριά της στο ίδιο επίπεδο. Επέτρεψε αυτό που ονομάζουμε "ενδυνάμωση", ενώ την ίδια στιγμή προσπάθησε να αντιδράσει κατάλληλα. Η Sadina Siercic από τη Goražade, μαζί με τους μαθητές της, είχε αρχίσει να χαράζει μια νέα πορεία. Είχε δείξει - με έναν τρόπο περισσότερο ή λιγότερο κατανοητό για ένα οχτάχρονο - ότι στο πλαίσιο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού υπάρχουν άρθρα ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Άρθρα που, ενώ δεν αναιρούν το ένα το άλλο, πρέπει να γίνουν κατανοητά ως αλληλεξαρτώμενα. Σε κάθε περίπτωση: στην τάξη αυτή, εκείνο το συγκεκριμένο πρωί, η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είχε χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο – όχι, όμως, ως ένα εργαλείο που πρέπει να γίνει απλώς γνωστό, αλλά ως κάτι που πρέπει να αποτελέσει ένα εφαρμόσιμο σύστημα αξιών ικανό να βοηθά τα άτομα να αξιολογούν τις δράσεις τους μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

